

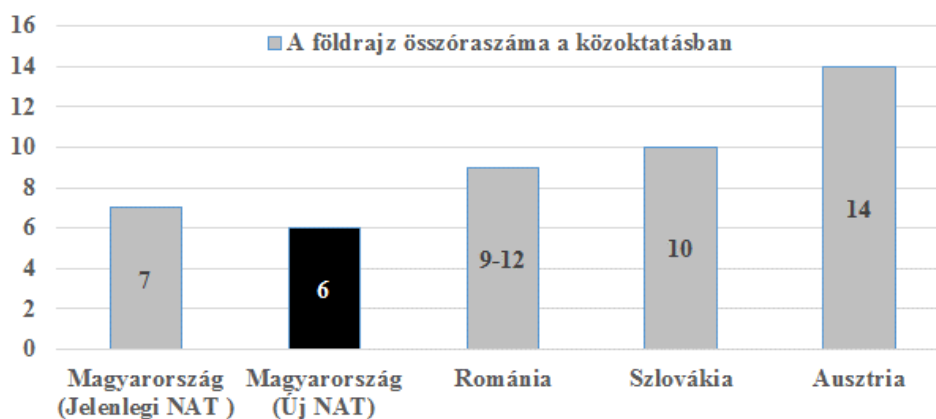
A Magyar Földrajzi Társaság kritikai észrevételei, javaslatai az új Nemzeti Alaptanterv tervezetével kapcsolatban

A NAT 2018. augusztus 31-én napvilágot látott tervezete, és egyben a **Magyar Földrajzi Társaság véleménye szerint** is, jelenlegi globális és hazai környezeti, gazdasági, társadalmi folyamatok megértése, és elemzéséhez nélkülözhetetlen tantárgy a földrajz. Egyetértünk a NAT-ban megfogalmazott alapelvekkel, melyek szerint **a földrajznak egyedi, megkerülhetetlen szerepe van a jelenlegi világgazdasági, társadalmi, és pénzügyi folyamatok** (Pl. migráció, demográfiai folyamatok) **bemutatása mellett jövő nemzedékének hazaszeretetre nevelésében** (Európa, a Kárpát-medence, a haza, a szülőföld földrajzának bemutatásában), a **környezeti nevelésében** (globális környezeti problémák bemutatásában).

Megdöbbenéssel vettük tudomásul, - egyben egy tantárgyunkat régóta sújtó negatív oktatáspolitikai döntéssorozat újabb állomásának látjuk, - hogy miután az 1995-ös kormányzat által készített NAT, drasztikusan csökkentette a földrajz óraszámát, miután 2014-től már nem lehet előrehozott érettségít tenni földrajzból, miután 2016-tól a szakgimnáziumok kb. 70%-ában szűnt meg önálló tantárgyként a földrajz, **a NAT jelen tervezete minimális szintre kívánja zsugorítani a földrajztanítás súlyát a köznevelésben!**

Érthetetlen, és teljességgel elfogadhatatlan, hogy a földrajz előírt kötelező összóraszámát, csökkenteni kívánják 7-ről 6-ra, hisz a földrajz fejlesztési és nevelési céljainak elérését, a helyesen felvázolt tantervi elvárások teljesítését, a módszertani megújulást a gyakorlatban már jelenleg is megoldhatatlanná teszi tantárgyunk európai szinten is példátlanul alacsonyra szorított órakerete!

A földrajz tantárgy összóraszámja Magyarországon és a környező országokban

Nem értjük, egyben elfogadhatatlannak tartjuk, hogy míg a földrajz óraszámja például Ausztriában megegyezik a történelemével (14) addig Magyarországon a tervezet szerint annak mindössze egyharmada lenne (18 vs. 6) Holott a jelenlegi világunk térbeli gazdasági, társadalmi és globális környezeti folyamatainak bemutatására hivatott földrajz legalább annyira fontos és fajsúlyos tantárgy kellene, hogy legyen a magyar köznevelésben, mint a múltunkkal foglalkozó történelem!

Meggyőződésünk, hogy a földrajz oktatási és nevelési feladatainak kiszorítása a közoktatásból hosszútávon jelentős gazdasági versenyhátrányt jelent majd a szomszédos országokkal szemben!

Mi is kellene, hogy legyen a földrajz tantárgy szerepe, küldetése a 21. századi magyar köznevelésben?

- A földrajz lenne az a tantárgy, amely **kulcsszerepet kap a hazaszeretetre nevelésben**, a határainkon túli **nemzeti összetartozás** érzésének kialakításában. Hisz hogyan szeresse a hazáját az, aki nem is ismeri azt? A földrajz tantárgynak kulcsszerepe van a lokálpatrióta nevelésben, a helyismeretek átadásán túl a helyi közösségért kifejtett aktivitás fejlesztésében.
- A földrajz lehetne az a tantárgy, amely a leghivatottabb bemutatni napjaink **demográfiai folyamatait**, többek közt a népesség kor, nemzetiség és vallás szerinti összetételének változásaival, a népességfogyással kapcsolatos ok-okozati összefüggéseket és ennek következményeit, kiemelve a társadalom legfontosabb alappilléreinek, a **családnak**, mint értéknek a szerepét, megvilágítva egyszersmind korunk **migrációs folyamatainak hátterét és várható következményeit**.
- A földrajz az a tantárgy, amely tartalmilag hosszabb idő óta magában foglalja és továbbra is szeretné felvállalni napjaink **pénzügyi, gazdasági folyamatainak bemutatását**, hogy a jövő nemzedékei felelősségteljesen, előrelátóan tervezzék pénzügyeiket.
- A földrajz lehetne az az egyetlen tantárgy, amely összefüggéseiben, **a szintézis alkotás igényével mutatná be a globális környezeti problémákat** azáltal, hogy a szintetizáló gondolkodást fejlesztve **hidat képezne természet és társadalomtudományok között**.
- A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 dokumentum a földrajz tantárgytól **várná el**, hogy kialakuljon az igény a jövő nemzedékeiben **a belföldi turizmus helyszíneinek** felkeresése iránt.
- **A jövő földtudományi, gazdaságtudományi szakemberei** A földrajz tantárgy keretein belül találkoznak (illetve találkoznának) először jövőbeli szakmájuk alapjaival. **A földrajz óraszámának további csökkentése veszélyezteti a jövő geológus, hidrológus, meteorológus, közgazdász, közigazgatási, fejlesztéspolitikai és szociológiai stb. szakemberképzésének közoktatásbeli megalapozását!**

Véleményünk szerint mindezeket a feladatokat és az egyébként jogos tantervi elvárásokat a földrajz csökkentett óraszámmal nem lesz képes hatékonyan teljesíteni!

Az új NAT-ban megfogalmazott, és általunk is támogatott módszertani változásokat (projekt munka, kritikai gondolkodást fejlesztő vita, szerepjáték stb.) **teljesen ellehetetlenítené tantárgyunk tovább csökkenő óraszámát**, hiszen a NAT által is javasolt diák-domináns munkamódszerek sokkal időigényesebbek, mint a hagyományos, a 21. század iskolájában már idegenül ható frontális osztálymunka.

Kérjük, hogy fent felsorolt indokaink módosítsák a NAT jelenlegi tervezetét, és a mellékletben csatolt javaslataink alapján! Növeljék a földrajz tantárgy előírt kötelező óraszámát a tanulói összes óraterheléseket nem növelve legalább 9 órára a közoktatásban! A földrajz tantárgy csak így lesz képes segíteni gyorsan változó világunk társadalmi-gazdasági és környezeti folyamataiban történő eligazodást! Csakis így lesz képes megismertetni a saját hazáját, és a Kárpát-medencét a jövő nemzedékével, **csakis a jelenleginél magasabb órakeretben képzelhető el földrajzoktatás tartalmi, módszertani megújulása!**

Budapest, 2018. szeptember 7.

Prof. Dr. Csorba Péter
a Magyar Földrajzi Társaság Elnöke

Melléklet:

A Magyar Földrajzi Társaság NAT óraszámaira vonatkozó módosítási javaslatai:

Fontosnak tartjuk, hogy a tanulók összes óraterhelése ne növekedjen, ezért a földrajz tantárgy összóraszámának 9 órára történő emelését, kizárólag az átfedések, a párhuzamosságok megszüntetésével, más tantárgyak óraszám csökkentésével tartjuk megoldhatónak.

- Az általános iskolák 7-8. évfolyamain tervezett új társadalmi ismeretek nevű tantárgy témakörei jó néhány, hagyományosan Magyarország földrajzánál is tárgyalt témakört tartalmaznak, a tartalmi átfedések, párhuzamosságok kiküszöböléséért kérjük, hogy a 8. évfolyamon a haza földrajzát tárgyaló földrajz heti egy órával növeljék meg a társadalmi ismeretek tantárgy rovására.
- A középiskolai oktatás során a földrajztanár kollégák egyre gyakrabban használnak digitális módszereket (GPS, térinformatika, digitális térképészet, szabad felhasználású online felületek, applikációk, blogok, keresőrendszerek stb.), illetve diákokat munkáltató egyéb interaktív IKT módszereket. Számos, és igen népszerű továbbképzés is folyik e téren. Ezért úgy gondoljuk, hogy méltánylandó lenne, ha 9. évfolyamon a digitális technológia és kultúra tantárgy rovására heti egy órával emelnék a földrajz heti óraszámát. Nem vitatva a digitális technológia és kultúra tantárgy fontosságát, de figyelembe véve, hogy a módszertani megújulás jegyében minden tantárgyban megjelenik és így tulajdonképpen a digitális ismeretek a használat során kerülnek elsajátításra. Ez egyben összhangban is van a NAT tervezének azon elgondolásával, hogy *“a tanulási feladatok gyakorlati és életszerű vonatkozásokkal kapcsolódnak össze.”*
- A földrajz 2 órás tantárgyként jelenjen meg a 11. évfolyamon ugyanakkor a digitális technológia és kultúra tantárgy órszáma kettőről egyre csökkenne a 11. évfolyamon, és szintén egy órával csökkenne a szabadon választható órakeret, vagy háromról heti kettőre csökkenne a történelem órszáma. A földrajz 11. osztályban történő megjelenését az is indokolja, hogy a középiskolai tanulók sokkal fogékonyabbak a földrajz által igényelt szintetizáló gondolkodásra a 11. évfolyamon, mint a korábbi évfolyamokon. A földrajz ennek ellenére sajnálatos módon nem eddig jelent meg mint kötelező tantárgy a 11. évfolyamos tantervekben.
- Mivel a 9. évfolyamos fizika tananyag több helyen (például a Naprendszer, Holdfázisok, globális felmelegedés, időjárás, éghajlat, globális környezeti problémák) jelentős átfedést mutat az 9. évfolyamos földrajz tananyaggal, ezért a párhuzamosságok, felesleges ismétlések kiiktatására javasoljuk, hogy a földrajz 9. évfolyamos földrajz heti órszáma a tervezetben szereplő egyről kettőre emelkedjen, míg a fizika órszáma háromról kettőre csökkenjen.
- Mivel a szabadon választható tematikájú órakeret 7-8. évfolyamon heti 2 óra, és 9-10. évfolyamon heti 3 óra, ezért lehetőség lenne a földrajz heti óraszámának heti egy órával való növelésére is a szabadon választható tárgyak rovására 9. évfolyamon.

Javasoljuk a földrajz tantárgy hagyományos témakörei közé tartozó eredménycélok esetében a más tantárgyakkal való párhuzamosságok megszüntetését. Mivel ezek a témakörök a földrajz tantervben is megjelennek, ezért kérjük, hogy kerüljenek törlésre más tantárgyak tanterveiből az új NAT-ban.

A jelenleg más tantárgyak tananyagához kapcsolódó, de a földrajzéhoz átteendő nevelési célok:

tantárgy	évfolyam	nevelési cél	oldal	
társadalmi ismeretek	8.	„Ismeri településének, lakóhelyének értékeit....”	107.	
		“Megfogalmazza a nemzeti identitás jelentőségét az egyén és a közösség szempontjából is.”	107.	
		Társaival megvitatja a nemzetek, nemzetállamok helyét és szerepét a globális világban.”	107.	
	12.	“Társaival megbeszéli a nemzeti érzület sajátosságait és a hazafiság lehetséges megnyilvánulási formáit.”	110.	
		“Véleményt alkot a nemzetek és a globalizáció összefüggéseiről.”	110.	
		“Felismeri a világ magyarsága mint nemzeti közösség összetartozásának jelentőségét.”	110.	
		„Értelmezi a népesedési folyamatokat.”	110.	
		“Ismeri a mai magyar társadalom vagyoni-jövedelmi tagolódását, értelmezi a mobilitási folyamatokat.”	110.	
	biológia	9–10.	„Példák alapján elemzi a környezeti károk, a levegő-, a víz- és a talajszennyeződés, az ipari- és természeti katasztrófák okait, következtet ezeknek az élő rendszerekre gyakorolt hatására.”	159.
			„Pozitív jövőképpel rendelkezik, a globális problémákat a „megelőzés, csökkentés, alkalmazkodás” összefüggésében szemléli.”	159.
„Érvel a Föld, mint élő bolygó egyedisége mellett.”			159.	
fizika	7–8.	„Ismeri az ózonpajzs elvékonyodásának és az ultraibolya sugárzás erősödésének problémáját, és ehhez érvekkel alátámasztott magyarázatot ad.”	166.	
		„Ismeri a globális felmelegedés problémájának összetevőit, lehetséges okait, a Föld nyersanyagkészlete kimerülésének következményeit és az emberi tevékenység természetére gyakorolt negatív hatásának lehetséges következményeit. Ezt példákkal illusztrálja és érvekkel támasztja alá.”	166.	
		„Egyszerű modellt készít az üvegházhatás demonstrálására, méréssel igazolja a hőmérséklet emelkedését.”	166.	
		„Ismeri a csillagképek szerepét a tájékozódásban, ismeri a sarkcsillagot.”	166.	
		9–10.	„Érti a nappalok és éjszakák változásának okát, a Hold fázisainak változását, a bolygók Nap körüli keringését, a Nap szerepét a Naprendszerben.”	168.
	9–10.	„A Föld, a Naprendszer és a világegyetem, a Föld jövője, megóvása, az űrkutatás eredményei.”	169.	
		„Tájékozottak a Földünket és környezetünket fenyegető globális problémákban, ismerik az emberi tevékenység szerepét ezek kialakulásában.”	170.	
		„Tisztában van a globális felmelegedés kérdésével, az üvegházhatás jelenségével a természetben, a jelenség erősségének és az emberi tevékenységnek a kapcsolatával.”	171.	
		“El tudja helyezni lakóhelyét a Földön, a Föld helyét a Naprendszerben, a Naprendszer helyét a galaxisunkban és az univerzumban.”	171.	

tantárgy	évfolyam	nevelési cél	oldal
		„A tanuló ismeri a legfontosabb természeti jelenségeket (például: időjárás és éghajlat, légköri jelenségek, az égbolt változásai, földrengés, a vízzel kapcsolatos jelenségek: áramlatok, szökőár,), azok megfelelően egyszerűsített, a fizikai mennyiségeken és törvényeken alapuló magyarázatait.”	171.
		„Ismeri a légnyomás változó jellegét, a légnyomás és az időjárás kapcsolatát.”	171.
		„Ismeri a Naprendszer bolygóit, azok legfontosabb jellemzőit, a Föld mozgásának legfontosabb sajátosságait, a Föld és Hold kölcsönhatásait.”	175.
		„Ismeri a Hold fázisait, a Hold felszínének legfontosabb jellemzőit, a holdfogyatkozás és napfogyatkozás jelenségét.”	175.

A természettudomány tantárgy témakörei közül, túl korainak tartjuk az 5-6. évfolyamos általános iskolás korosztály számára az alábbi témaköröket, ezért javasoljuk ezen mondatok törlését, vagy a tanulók korosztályi jellemzőit jobban figyelembe vevő módosítását:

tantárgy	évfolyam	nevelési cél	oldal
természettudomány	5-6.	„Vizsgálatokat hajt végre a talajjal annak fizikai tulajdonságainak megismerésére.”	136.
		„Kiszámítja a napi középhőmérséklet, napi és évi közepes hőingadozást.”	136.
		„Leolvassa és értékeli az éghajlati diagramok és éghajlati térképek adatait.”	136.
		„Megérti a méretarány és az ábrázolás részletessége közötti összefüggéseket.”	137.
		„Tájékozódik a terepen térképvázlattal és GPS segítségével.”	137.
		„Használni tud néhány egyszerű térinformatikai alkalmazást.”	137.
		„Felismeri, összehasonlítja és modellezi a belső és a külső erők hatásait.”	138.
		„Magyarázza a felszín lejtése, a folyó vízhozama, munkavégző képessége és a felszínformálás közötti összefüggéseket.”	138.
		„Összehasonlítja az éghajlati övezeteket.”	139.
		„Piktogramok alapján megfogalmazza a várható időjárást.”	139.